
ATLANTIS

K V Ě T O S L A V
C H V A T Í K

Svět
románů
Milana
Kundery

ATLANTIS

© Květoslav Chvatík, 1994, 2008

ISBN 978-80-7108-297-2

PŘEDMLUVA K DRUHÉMU VYDÁNÍ

Od vydání mé knihy o románech Milana Kundery v roce 1994 uplynulo čtrnáct let. V dnešním dynamickém světě je to dlouhá doba a má kniha se v ní dočkala překladu do francouzštiny, němčiny, španělštiny, italštiny, maďarštiny a korejštiny. Ani Milan Kundera po ona léta nezahálel: napsal a publikoval nové romány a knihy esejů. Velká románová syntéza, Nesmrtelnost z roku 1990, jejíž interpretací moje kniha končila, uzavřela první etapu jeho díla, zahrnující sedm románů (definitivní vydání Směšných lásek koncipoval autor rovněž jako „román variací“).

Francouzsky psaný román *La lenteur* z roku 1995 otevřel novou etapu jeho tvorby, zahrnující po dnešek tři romány a dvě knihy esejů. Nový na Kunderových románech není jen jazyk, v němž byly napsány, nýbrž především jejich odlišná umělecká struktura. Nejedná se již o velké, sedmidílné románové symfonie, nýbrž o komorní skladby středního rozsahu, rozčleněné v krátké kapitoly. Esejistické pasáže, neodmyslitelná součást významové výstavby jeho románů první etapy, se nyní vyčleňují do samostatných knih.

Proměnlivost vnitřní struktury a tematiky nových románů činí z jejich četby (a ovšem i z jejich interpretace) poutavé dobrodružství. Navzdory vyhraněnosti autorského typu se Kundera ve svých knihách nikdy neopakuje. Příjemným překvapením pro české čtenáře byla okolnost, že ve své zatím poslední románové knize, v *L'ignorance*, se navrácí k otázkám možnosti a obtížím návratu do vlasti. Kruh jeho příběhů se tím jakoby uzavírá, nikoliv však okruh jeho myšlení. Po francouzském *L'art du roman* a *Les testaments trahis* následuje kniha esejů *Le rideau* z roku 2005, prezentující opět v sedmi dílech ústřední témata jeho přemýšlení o Evropě, její kultuře a o roli románu v zápase o uchování bohatství její umělecké a existenciální paměti.

Máme tedy řadu důvodů, abychom se pokusili dále sledovat vývoj Kunderova díla, které v uplynulých desetiletích nabylo na evropské a světové závažnosti. Ostatně i silný ohlas českého vydání jeho románu Nesnesitelná lehkost bytí v roce 2006 potvrdil rostoucí domácí zájem o dílo romanopisce, který se stal autorem francouzským a evropským, aniž přestal být autorem českým.

Pouštěl jsem se do interpretace Kunderových knih obvykle ihned po jejich vydání a domnívám se, že tyto texty si dodnes zachovaly něco z bezprostřednosti prvního čtenářského setkání. Rozhodl jsem se proto použít jejich podstatných částí i v této knize.

Zvláštní dík patří třem ženám, které mne od počátku podporovaly při vzniku a realizaci této knihy: mé ženě, Věře Kunderové a Jitce Uhdeové z brněnského Atlantisu.

Feldmeilen, 1. 7. 2007

„Že se vyprávělo, skutečně vyprávělo, to muselo býti v dobách, které nepamatuji. Nikdy jsem neslyšel nikoho vyprávět,“¹ praví se v Zápiscích Malta Lauridse Brigga. Rainer Maria Rilke tak diagnostikoval již na počátku století jeden z motivů krize románu: ztrátu schopnosti vyprávět věrohodný příběh. Problém moderny se v románu ohlašuje jako problém ztráty „Lust zu fabulieren“; čtvrt století po Rilkovi charakterizuje Jakob Wassermann svou dobu jako „Periode der Entfabelung“².

Robert Musil postřehl ve svých Denících pravou příčinu této ztráty schopnosti vyprávět: „Navenek se současná krize románu takto projevila.

Nedávejme si už nic vyprávět, chápejme to už jen jako rozptýlení. Pro to, co zbývá, nehledáme sice ‚my‘, ale naši odborníci nový tvar. (Novinky nám vypráví časopis, to, co rádi slyšíme, chápeme jako kýč.) Jenomže to není docela správné. Komunisté a nacionalisté a katolíci by si velice rádi dali vyprávět. Potřeba se opět ihned vynoří tam, kde je pevná ideologie. Kde je dán předmět.“³

V době, kdy obraz světa určují nikoliv mýty a náboženství, nýbrž technika a ideologie, v době vystupňované dělby práce a pokračující specializace přebírají funkci vyprávění masová komunikační média: noviny, rozhlas, film a televize. Walter Benjamin upozornil na to, že tato média nahrazují vyprávění „informací“, věcnou zprávou, která neponechává jejímu příjemci prostor pro údiv, přemýšlení a snění: „Umění vyprávět zaniká, protože epická stránka pravdy, moudrost, vymírá.“ Tato moudrost rostla z jednoty vypravěče a posluchačské obce založené na společné zkušenosti. „Román je bytostně odkázán na knihu, a tento moment jej dělí od vyprávění. ... Romanopisec je tvorem osamělým. Porodním místem románu je individuum propadlé

První vydání mého Světa románů Milana Kundery (Atlantis 1994) tvořilo deset kapitol, desátou byla *Kunderova poetika evropského románu*; ta ve druhém vydání tvoří kapitolu třináctou. Druhé vydání jsem rozšířil o texty *Obdivuhodná lehkost vyprávění*, *Podzim novověku*, *Věčný návrat*, které vyšly v roce 2004 v mé knize *Od avantgardy k druhé moderně* v nakladatelství Torst; děkuji za souhlas s jejich přetištěním. Poslední kapitola *Roztržená opona* je tištěna z rukopisu.

První vydání Světa románů jsem dokončil v Konstanz v roce 1992. Druhé, rozšířené a upravené vydání knihy jsem připravil v letech 2007 a 2008 ve švýcarském Küssnachtu.

Z díla Milana Kundery cituji podle vydání v nakladatelství Atlantis v Brně, která jsou jediným autorizovaným vydáním; podle vydání v nakladatelství manželů Škvoreckých Sixty-Eight Publishers, Corp., Toronto, cituji z románů *Život je jinde* (1979) a *Kniha smíchu a zapomnění* (1981); z *L'art du roman* cituji podle vydání Paris, Gallimard 1990, s použitím autorova překladu; za použití autorova překladu cituji též z románů *La lenteur* (1995), *L'identité* (1997) a *L'ignorance* (2000).

*

Za cenné podněty k své práci děkuji paní profesorce dr. Renate Lachmann z Univerzity Konstanz, v rámci jejíhož projektu tato studie vznikla, a Deutsche Forschungsgemeinschaft, jejíž podpora mi umožnila její realizaci. Dále děkuji Věře Kunderové, která mi neúnavně posílala ze svého bohatého archivu potřebné materiály, a Milanu Kunderovi, který od počátku sledoval se zájmem mou práci a poskytl mi k její problematice několik cenných rozhovorů.

Květoslav Chvatík

OBSAH

Předmluva k druhému vydání	5
1/ Úvod: Krize vyprávění a možnost příběhu	7
2/ „Báseň a pravda“	24
3/ Zrození prozaika aneb Don Juan pozdní doby	37
4/ Žert nevinnosti a žert historie	50
5/ Lyrický věk	65
6/ Černá komedie loučení aneb Čas epilogu	78
7/ Hledání ztraceného činu	87
8/ Planeta nezkušenosti	104
9/ Hledání ztraceného gesta	114
10/ Obdivuhodná lehkost vyprávění	128
11/ Podzim novověku	134
12/ Věčný návrat	139
13/ Kunderova poetika evropského románu	146
14/ Roztržená opona	166
Poznámky	174

K V Ě T O S L A V
C H V A T Í K

Svět románů Milana Kundery

Obálka, vazba a grafická úprava Boris Mysliveček

Vydalo nakladatelství Atlantis v Brně roku 2008

jako svou 286. publikaci

Sazbu písmem Helvetica a Century Schoolbook

připravil Vladimír Ludva

Vytiskla tiskárna Reprocentrum, a. s.

v Blansku, Bezručova 29

Počet stran 204

Tematická skupina 12

Vydání druhé, upravené a rozšířené

Knihy objednejte u svého knihkupce

nebo na adrese

ATLANTIS, spol. s r. o.

PS 374

602 00 Brno

e-mail: atlantis-brno@volny.cz

www.atlantis-brno.cz